

JOSEP DALMAU, PROMOTOR DELS CONVENTS DE CARMELITES

DESCALÇOS DE BARCELONA

Carme Narváez Cases

La figura de l'eminent ciutadà barceloní Josep Dalmau (1554-1633) és prou interessant en el seu aspecte de protector de diverses comunitats de religiosos de la Barcelona de l'època, com per a merèixer un extens estudi que ens ajudi a establir quin va ser l'abast del seu patronatge. Així va ser entès ja quan li fou dedicada una especial atenció en la publicació feta per commemorar el tercer centenari de l'església dels "Josepets" de Gràcia¹. El nostre propòsit ara és ampliar en alguns aspectes les informacions aportades en aquesta monografia, sobretot pel que fa a la protecció que exercí envers els carmelites descalços -tema de la nostra tesi doctoral, en procés d'execució-. Les principals fonts documentals utilitzades no podrien ser més directes; es tracta dels quatre llibres -existia un cinquè, avui en dia perdut- de registre escrits de mà del propi Dalmau (conservats a l'Arxiu de la Corona d'Aragó), on feia constar totes les seves despeses i ingressos, a més d'un llibre de memòries en el qual trobem les seves dades biogràfiques més importants². D'altra banda, comptem també amb els annals dels carmelites descalços a Catalunya escrits

¹ J.M. Martí i Bonet *et al.*, *Els "Josepets". Parròquia de la Verge de Gràcia i Sant Josep, 300 anys d'història*, Barcelona 1987. Cal destacar també les notícies sobre els convents de carmelites descalços de Barcelona i sobre la figura de Dalmau aportades per M. Carbonell i Buades a la seva tesi doctoral inèdita, *L'arquitectura classicista a Catalunya (1545-1659)*, Barcelona 1989.

² *Llibre de Memorias de cosas particulares del Senyor Don Joseph Dalmau fundador del convent de Nostra Senyora de Gracia de Carmelitas Descalzos fora los murs de Barcelona*, ACA, Monacals procedent d'Hisenda, ms. 1939.

per dos historiadors de l'orde a finals del segle XVII³, que ens ajuden a completar les notícies sobre el personatge.

Josep Dalmau nasqué a Barcelona el 29 d'agost de 1554. El seu pare, Joan, morí quan ell tenia només cinc anys, de manera que la seva mare, Jerònima Vidal, va ser qui s'encarregà de la seva educació i qui l'adreçà cap als estudis de Dret. Als 30 anys, el 5 de gener de 1584, Dalmau es prometé amb Lucrècia Balcells, filla del mercader Pere Balcells i de Magdalena Puiggarrí, i neboda del canonge de la seu barcelonina Onofre Balcells. La família, procedent de Valls, devia comptar amb un patrimoni considerable, donat que la dot de Lucrècia va ser fixada en 4.500 lliures, que s'incrementaren més endavant quan moriren la seva germana i altres parents. Josep i Lucrècia es casaren el 29 de gener a la capella de Sant Iu de la catedral de Barcelona. El 17 de desembre del mateix any nasqué el primer fill del matrimoni⁴.

La fulgurant carrera política de Josep Dalmau començà quan el 30 de novembre de 1585 va ser elegit conseller tercer de la ciutat, encara que finalment esdevingué conseller en cap degut a la impossibilitat dels altres dos d'exercir el càrrec; Tomàs Pujades, el primer, es trobava a Roma com a ambaixador de la ciutat en una causa presentada pels mercedaris, i Francesc Saragossa, elegit segon conseller, residia a Montsó en qualitat de síndic davant de les Corts i, pel que sembla, degut a la seva mala gestió com a representant dels interessos barcelonins, va ser inhabilitat del seu nou càrrec.

³ Fr. Segismundo del Espíritu Santo, *Monumentos acerca de los sucesos pertenecientes a la provincia de los Carmelitas Descalzos de Cataluña, titulada de San Joseph*, Biblioteca Universitària de Barcelona, ms. 992; Fr. Juan de San José, *Annales de los Carmelitas Descalços de la Provincia de San Iosef en el Principado de Cathaluña*, BUB, ms. 991.

⁴ ACA, Monacals-Hisenda, 1939, f. 46r.

Va ser, doncs, gràcies a l'atzar que Dalmau es trobava dirigint el govern de la ciutat quan arribaren a Barcelona els primers carmelites descalços, vinguts amb la missió d'establir la primera fundació de l'orde a Catalunya. Efectivament, l'any 1585 s'havia celebrat el capítol general de l'orde a Lisboa, on fou decidida la fundació d'una comunitat a Barcelona. La missió va ser encomanada al P. fra Joan de Jesús Roca, que vingué acompanyat d'altres dos religiosos, essent acollits al convent de carmelites calçats del carrer del Carme mentre tractaven de la fundació amb el consell barceloní. Les negociacions van resultar dures: els consellers s'oposaven a una nova fundació, donada la manca d'espai dintre de la ciutat i la proliferació de comunitats religioses. El P. Roca decidí esperar que fos elegit un nou consell, i va ser així com, finalment, s'entrevistà amb Josep Dalmau en qualitat de conseller en cap de la ciutat a finals de 1585. Des d'un primer moment, sembla que Dalmau es mostrà favorable a la fundació i prometé al P. Roca tot el seu ajut. Complint la seva paraula, convocà una reunió del consell, en la qual va ser tractat el tema i per fi aprovada la fundació per unanimitat. A més, Dalmau proposà que s'avancesin als religiosos 1000 ducats per ajudar a la construcció del convent⁵.

Sense perdre més temps, el gener de 1586 els religiosos començaren a buscar casa a la Rambla. Van trobar un edifici al seu gust, però presentava l'inconvenient de ser massa petit per a incloure una església, i per tant pensaren comprar la casa del costat. Aquí, però, toparen amb la negativa del propietari, un pesador de palla anomenat Papiol, que no estava disposat a vendre-la. Assessorats per Josep Dalmau, els carmelites decidiren esperar que Papiol no hi fos per a apropiar-se de la casa, transformant-la ràpidament en església, cosa que succeí el 25 de gener. Esperaven els frares que el propietari no gosés fer-los fora tractant-se ja d'un lloc

⁵ Fr. J. de San José, *Annales de los Carmelitas Descalços...*, f. 15.

sagrat. Papiol, encara que amb violència, es va veure obligat a instal·lar-se en una altra casa que li havien buscat. El Santíssim fou traslladat a l'església provisional el 16 de febrer.

Un cop acabada la seva etapa de conseller el novembre de 1586, Dalmau tornà a exercir la seva professió d'advocat, encara que no per massa temps. Dos anys més tard, el 8 de març de 1588, el rei Felip II l'anomenà Assessor de la Batllia General, càrrec del qual prengué possessió l'abril de 1589⁶. Més endavant vingueren altres nomenaments per càrrecs importants: jutge de la Reial Audiència l'abril de 1594, plaça del Civil atorgada el 1595 - jurada el primer dia de l'any 1596 i exercida fins el 1618, que l'obligà, per exemple, a desplaçar-se a Mataró per perseguir bandolers el novembre de 1614- i nova etapa com a conseller de la ciutat entre 1608 i 1609.

El decisiu ajut que Dalmau dispensà als carmelites descalços no es limità únicament a l'acte de fundació de la comunitat barcelonina, sinó que s'extengué al llarg dels anys. Quan l'any 1589 la comunitat del convent de Sant Josep decidí començar la construcció de l'església definitiva, el seu afany col·laborador es tornà a mostrar: vuit dies després de ser col·locada la primera pedra del temple amb un acte solemne, Dalmau feia col·locar la primera pedra de la que havia de ser la capella funerària familiar, construïda a les seves expenses dintre de la mateixa església de Sant Josep. La capella, que era la segona de la part de l'Evangeli, fou dedicada al Nen Perdut. Dalmau encarregà l'execució del retaule al mestre fuster Antoni Massat, segons consta en les seves notes autògrafes, que assenyalen els primers pagaments cap al març de 1591. El retaule fou daurat i pintat per Jaume Martí. La sepultura, feta d'alabastre amb relleus i figures, fou encarregada al mestre de cases Antoni Tomas⁷.

⁶ ACA, Monacals-Hisenda, 1939, f. 49; i 3446, f. 1.

⁷ ACA, Monacals-Hisenda, 3444, f. 82v.

Malauradament, la capella començà ràpidament a acomplir les seves funcions funeràries: dels fills que el matrimoni Dalmau havia tingut fins el 1592, cinc havien mort poc després de néixer i van ser enterrats a la sepultura familiar, igual que ho fou la mare de Josep Dalmau, morta el 23 de desembre d'aquest mateix any. Van néixer altres dos fills del matrimoni, que també moriren de curta edat, l'últim d'ells l'agost de 1596 (la que més va viure va ser Francesca, que morí amb cinc anys).

Josep Dalmau, a més de fer-se càrrec de la construcció d'aquesta capella, col.laborava amb continúes almoines destinades l'edificació de l'església, que, afegides a d'altres van fer possible que l'obra estigués acabada el 1600. Un cop acabada l'església -obra dels mestres de cases Josep Ferrer i Magí Miró⁸-, que era qüestió prioritària pels frares descalços, aquests decidiren començar les obres del convent. Josep i Lucrècia Dalmau, trobant-se sense descendència⁹, i posseïdors d'una considerable fortuna, que havia augmentat recentment amb l'herència que Lucrècia rebé després de la mort el 17 d'abril de 1600 del seu oncle Onofre Balcells, acordaren destinar tots els seus bens a la construcció del convent de Sant Josep, esdevenint d'aquesta manera els seus més directes protectors. El gener de 1603 el matrimoni es comprometé de paraula amb els descalços a acabar les obres, segons fa constar el propi Dalmau a un dels seus manuscrits, on trobem ja la referència a la traça destinada al convent feta per fra Alberto de la Madre de Dios. Va existir un conflicte entre el P. prior i el P. provincial, ja mencionat per M. Carbonell, degut a la diferència de criteris respecte a si les obres s'havien d'ajustar o no a les normes carmelitanes de senzillesa, cosa que provocà que

⁸ M. Carbonell, p. 314.

⁹ Al voltant de 1600, Josep i Lucrècia Dalmau renunciaren de mutu acord a les llicències del matrimoni, fent vots de castedat. Pel que sembla, Josep Dalmau inclús intentà convencer a la seva dona d'ingressar els dos en algun orde religiós, cosa que ella no acceptà; vegeu Fr. Juan de S. José, f. 351.

Dalmau demanés la mediació del P. general i, com a conseqüència, la vinguda de fra Alberto a Barcelona amb la finalitat de fer una nova traça. Finalment la concòrdia entre les dues parts es va fer per escrit el 22 d'abril de 1603¹⁰; el matrimoni Dalmau es comprometia a fer-se càrrec de les despeses de la construcció, de la realització de l'altar major i col.laterals, reixes per a totes les capelles i la dotació de la sagristia amb tots els seus ornaments. Per la seva part, la comunitat, a més de dir una sèrie de misses repartides al llarg de l'any, es comprometia a destinar la capella major de l'església a sepultura familiar dels Dalmau, traslladant a la mateixa les despulles dels fills i la mare de Josep Dalmau.

L'obra del convent de Sant Josep s'extengué fins l'any 1612, encara que poc després va fer assentament, i va haver de ser reforçada. D'aquí que, durant l'any 1613, trobem en els llibres de registre de Dalmau tants pagaments de fusta destinats al monestir. També trobem referències als pagaments pel material i el treball fet al campanar i a les escales que pujaven des del claustre fins al pis superior de l'església, la majoria d'ells adreçats al mestre Joan Valls. El mateix any començà l'obra del noviciat (que encara no havia acabat el 1623), amb traça del mestre de cases Pau Martí, també subvencionada pel matrimoni Dalmau, que a més continuava fent-se càrrec de les despeses ocasionades per l'acondicionament de l'església: el 17 de setembre de 1614 donaren al convent 100 ducats cadascun per pagar el sagrari de l'altar major. Per la seva banda, Lucrècia pagà 60 ducats per la fusta destinada a la construcció del retaule de Santa Teresa de Jesús, fet pel mestre fuster Mas i pintat per un artista flamenc del qual desconeixem el nom. És en aquesta època quan Josep Dalmau encarregà l'execució del retaule de l'altar major de l'església -dedicat, evidentment, a Sant Josep- al fuster Josep Saiós,

¹⁰ Document transcrit per G. Beltran Larroya a *Fuentes históricas de la Provincia O.C.D. de San José (Cataluña y Baleares)*, Roma 1986, pp.444-450. Original a ACA, Monacals-Hisenda, 3801 (relligat amb altres documents).

amb un preu estipulat de 225 ducats que inclouen el material i la feina¹¹. Els vuit taulons que composaven el retaule van ser pintats per Lluís Gaudin, sense comptar amb la pintura central, que va ser executada a Roma -l'artista ens és també desconegut- i que es va concertar mitjançant "una scriptura tenen los pares de San Joseph a març 1617", segons paraules del propi Dalmau. Les quatre figures del retaule van ser fetes pel mestre imagineire Comas, que tenia el seu taller a la Rambla¹².

Diversos indicis ens fan creure que en aquesta època Josep Dalmau es va fer construir una sèrie de cambres particulars dintre del noviciat que s'edificava a Sant Josep; en primer lloc, els pagaments al mestre Joan Valls -el mateix mestre de cases encarregat de l'erecció del campanar de l'església- "per sinc dies de la sammana treballa a San Joseph als meus aposentos", despeses anotades al llibre de registre de Dalmau el maig de 1615¹³. En segon lloc, la menció que anys més tard feia Dalmau de l'acte en el qual fou ordenat diaca pel bisbe Joan Sentís "lo diumenje a 23 de dit [novembre de 1625] me dona la Epistola en lo monastir de San Joseph en la mia capella alt en lo novisiat". Molt probablement, Josep Dalmau pretenia passar algunes temporades compartint amb els descalços la vida conventual, per la qual, com ja hem dit abans, va començar a tenir certa predilecció després de morir tots els seus fills.

Sembla que l'última obra pagada per ell al convent de Sant Josep va ser la construcció de la cisterna l'any 1620, en la qual treballà el mestre de cases Cairo. Tanmateix, les donacions

¹¹ Transcrit també per G. Beltran, pp. 450-451. Les condicions del contracte estipulen que l'obra havia d'estar acabada el dia de Sant Josep de 1616. Es dona la circumstància que Saiós era menor i estava encara sota la potestat del seu pare, per la qual cosa aquest últim apareix també en el contracte donant la seva conformitat a la concòrdia.

¹² ACA, Monacals-Hisenda, 3445, f. 96r i 106v. La cornisa del retaule va ser feta pel mestre Joan Gali, que probablement tingui algun lligam familiar amb el pintor Jaume Gali, autor de la pintura dels sostres de la capella de Sant Jordi al palau de la Generalitat l'any 1616

¹³ *Ibidem*, f. 102v.

a la comunitat carmelitana de Sant Josep van continuar: el 4 d'agost de 1620 Dalmau renuncià en favor del convent a 1400 ducats, procedents de les rendes que li proporcionava la Batllia gràcies a un privilegi atorgat per Felip III a Aranjuez el 29 d'abril de 1606¹⁴. I el dia 22 del mateix mes d'agost, Dalmau comprava als clergues de la parròquia de Sant Miquel uns censals que pesaven sobre el convent, fent donació dels mateixos a la comunitat de religiosos de Sant Josep¹⁵.

El matrimoni desitjava continuar afavorint l'Orde, de manera que al voltant de 1618 proposaren la creació d'un nou convent que hauria de tenir com a principal missió l'educació i adoctrinament dels novicis. Amb aquesta finalitat, els Dalmau decidiren unir els seus patrimonis (que segons l'historiador Fr. Juan de San José ascendia en aquests anys a 60.000 ducats) i donar-los als carmelites per que, un cop morts els dos, la nova fundació es portés a terme sense problemes. El primer pas va ser oferir la propietat que tenien a Sarrià per que allà fos construït el nou convent. Aquesta era una de les dues propietats amb que comptaven Josep i Lucrècia Dalmau a les rodalies de Barcelona; l'altra era la torre que compraren a Sant Joan Despí l'any 1591, i en la qual feren importants reformes en les que intervingueren el fuster Germà Oriol, encarregat d'ensostrar i fer les portes, i diversos mestres de cases com Jaume Peiró, Tomàs Cavaller, Bernat Sapso, Arnau Guases, Llorenç Regués (que aportà la pedra per construir el portal de la capella) i "mestre Blai", que suposem es refereix a Joan Blai, donat que uns anys més tard aquest mestre apareix mencionat amb el seu nom complet en les reformes fetes a la propietat de Sarrià. Aquesta última fou adquirida pel matrimoni posteriorment a la de Sant Joan Despí, creiem que l'any 1612, ja que el novembre d'aquest any

¹⁴ ACA, Monacals-Hisenda, 3801, *Donacio que feu lo Senyor Micer Joseph Dalmau...* (relligat amb altres documents).

¹⁵ ACA, Monacals-Hisenda, 1900, f. 104r.; i 3446, f. 51r.

és consignat el començament de les obres, encarregades als mestres Joan Patau -que havia estat mestre de cases oficial de la duquessa de Cardona fins l'any 1608- i al ja mencionat Joan Blai, germà del famós Pere Blai. També consta la intervenció a la torre d'un tal mestre Puig¹⁶. El matrimoni Dalmau deixà definitivament Barcelona per instal·lar-se a aquesta propietat el 1618, un cop Josep Dalmau finalitzà la seva activitat al Reial Consell¹⁷.

La proposta de la nova fundació, però, no va ser ben acollida pel General dels carmelites descalços, Fr. Josep de Jesús Maria, que es trobava de visita a la província l'any 1618. Davant d'aquesta negativa, i tal com explica ja Martí i Bonet, el matrimoni oferí la propietat a la comunitat de caputxins de Santa Eulàlia a Sarrià, que es trobava molt a prop, encara que aquests també la refusaren per qüestions sentimentals. La fundació del convent de Gràcia, malgrat l'enorme voluntat dels seus impulsors, no es portà a terme fins l'any 1625¹⁸ i, malauradament, la senyora Dalmau no ho va poder presenciar.

Efectivament, el 21 de febrer de 1625 morí Lucrècia Dalmau. En el seu testament, redactat el 26 de febrer de 1612¹⁹, designava marmessors al seu espòs i al prior del convent de Sant Josep. Entre les disposicions del testament, figura la de ser enterrada amb l'hàbit

¹⁶ ACA, Monacals-Hisenda, 3444 i 3445 ff. 18-19 i 42.

¹⁷ Sembla que els Dalmau tenien la seva casa a Barcelona justament al costat del convent de Sant Josep de la Rambla, per les al·lusions que es fan en alguns documents al pas de l'aigua provinent de la font del carrer del Carme, que es va fer arribar al convent gràcies a les diligències de Josep Dalmau, i que creuava "junto a la cocheria del Sr. M. Dalmau" i "fins arribar aont esta lo respiradero del Sr. Dr. Micer Joseph Dalmau"; vegeu ACA 1900, Monacals-Hisenda, *Llibre primer major del convent de Sant Joseph*, ff. 170-172; i ACA 1963, *Segon llibre de la fundacio y estat del Convent de Religiosos Descalços ...*, f. 49r. La prova definitiva la dona Fr. Juan de S. José quan parla de la unió matrimonial de Josep i Lucrècia i afirma que "tomaron casa al lado de Nuestro Convento", f. 315.

¹⁸ Vegeu J.M. Martí i Bonet *et alt.*, pp. 24-30. El procés de donació dels terrenys i la fundació del nou convent de N^a Sra. de Gràcia, amb totes les dificultats que sorgiren per a que fos possible, són ja tractades en aquesta monografia. G. Beltran Larroya, pp. 594-599, transcriu els documents que fan referència als pactes establerts i a l'acte de fundació,

¹⁹ Notari Salvador Coll. Existeix una còpia no autenticada d'aquest testament a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, Monacals-Hisenda, ms. 3801 (relligat amb altres documents).

de l'orde carmelità a "la sepultura al meu cos fahedora en la Isglesia del Convent de St. Joseph dels pares Carmelitas descalços de la present Ciutat de Barcelona en lo nostre vas ques te a fer en la capella maior de dita Isglesia"²⁰. Lucrècia deixava 3.000 ducats al seu marit, a més d'anomenar-lo usufructuari de la resta dels seus bens, que, un cop mort Dalmau, havien de passar a la seva neboda Elena Prexana i Calbó, filla de la seva germana. Atorgava també al convent de Sant Josep 300 ducats de renda anual procedents de tres censals, a més de teles, casulles, ornaments i objectes litúrgics provinents de les capelles privades que posseïa el matrimoni a les seves propietats de Sarrià i Sant Joan Despí.

Un cop morta la seva esposa, Josep Dalmau va poder acomplir el seu desig de prendre els hàbits, gràcies a les ràpides dispenses atorgades pel Papa i pel rei Felip IV, i, al mateix temps, es va donar via lliure al projecte de fundació del convent de Gràcia, legalitzat el 10 d'agost de 1625²¹. A partir d'aquest moment, va posar tots els seus mitjans per que la construcció del nou convent avancés el més ràpidament possible; la primera mesura va ser deixar la seva residència a la propietat de Sarrià, "perque en la torra gastava molt", i acomiadar tots els seus criats, tret d'un patge, traslladant-se el 6 de novembre de 1626 a la nova comunitat integrada per quatre religiosos, "perque en dit monastir los pares me cuinan y me donan recapte y yo gaste ab ells y en la obra todas las rentas que tinch. (...) Volria tenir

²⁰ Tal com ho desitjava, Lucrècia Dalmau va ser enterrada a la capella major de l'església de Sant Josep, encara que, uns anys més tard, el seu cos fou traslladat a la cripta quan es va haver d'habilitar el lloc com a sepultura dels religiosos; ACA, Monacals-Hisenda, 1963, f. 14v.

²¹ Les ordenacions successives a Dalmau d'ordes menors, sotsdiaca, diaca i prevere, són explicitades a J.M. Martí i Bonet, pp. 20-21. Igualment ho són les condicions posades per a la creació del nou noviciat i les concòrdies amb la comunitat en termes econòmics. Dalmau es reservava el dret a ser enterrat en la capella major de la futura església; vegeu ACA, Monacals-Hisenda, 1963, f. 15r.

mes per darli mes a Ntre. Sr.". La torre de Sarrià fou venuda el 30 de desembre de 1628 a Jaume Corts, "ardiaca de Santa Maria"²².

Els frares consideraren prioritari trobar l'aigua que havia d'abastir el convent, la qual cosa s'aconseguí el 9 de març de 1628, esdeveniment celebrat el mateix dia amb la col·locació de la primera pedra i el trasllat del Santíssim a l'església provisional de la torre que habitaven els religiosos. Les obres de construcció del convent, però, no començaren fins el 26 d'abril del mateix any, i el 20 de juny de 1630 estaven prou avançades com per a permetre el trasllat de la comunitat i del Santíssim al nou emplaçament. En aquestes obres figura la intervenció de diversos mestres de cases, com mestre Cairo, mestre Roca, i els joves mestres Joan Batista, Francesc Amat i mestre Arnau²³. La construcció del convent continuà després de la mort del fundador gràcies a les rendes amb les quals afavorí la comunitat.

Fins ara hem centrat la nostra atenció en la protecció que Josep Dalmau desenvolupà envers l'orde de carmelites descalços a Barcelona, que és, sens dubte, la millor documentada. Tanmateix, Dalmau afavorí altres ordes, encara que no amb la munificència desplegada amb els carmelites, sinó amb donacions més puntuals. Per començar, financà diverses obres (entre elles una cisterna) al convent de caputxins de Santa Eulàlia, portades a terme pel mestre Blai - hem de suposar novament que es refereix a Joan Blai- al voltant de l'any 1615, i que es poden explicar potser per la proximitat d'aquest convent amb la seva propietat de Sarrià i amb la voluntat, per tant, d'afavorir als seus veïns més immediats. En el mateix sentit han de ser explicades la financiació d'una creu l'any 1613, feta pel mestre Francesc Cabanyes, i els continus pagaments per l'abastiment de carn pel mateix convent, que arriben fins l'any 1625, i

²² ACA, Monacals-Hisenda, 3446, ff. 141-142 i f. 69v.

²³ ACA, Monacals-Hisenda, 3447, *Llibre quint de M. Joseph Dalmau...*, ff. 7-60.

que finalitzaren, sens dubte, degut als enfrontaments que Dalmau tingué amb aquesta comunitat per la qüestió de la fundació del convent de Gràcia²⁴.

Sabem també que Josep Dalmau contribuí a la fundació d'un convent de monges mínimes a la ciutat, encara que no d'una forma directa. Juntament amb el mercader Pau Farrer, va ser nomenat marmessor del testament d'un mestre de cases anomenat Roig²⁵, que, pel que sembla, ja havia intentat en vida portar a terme la fundació d'un convent de religioses cartoixanes, oferint amb aquest fi les tretze cases que posseïa al carrer Tallers. Donat que Roig morí abans de veure realitzat el seu desig, deixà encarregats d'aquesta missió als seus marmessors. Dalmau s'ocupà personalment de demanar la llicència de fundació al P. general de l'orde cartoixà i de buscar les religioses que havien d'integrar la primera comunitat. El 13 d'abril de 1617 ell i Pau Farrer feien donació de les tretze cases "ab sos patis y orts" a sor Eulàlia Xarquies i a la seva germana, les primeres religioses, que ja vivien en una de les cases des de gener de 1616. Justament per aquesta casa començaren les obres el 10 de juny de 1617, portades a terme pel mestre de cases Lluís Calmell i financiades per Josep Dalmau, tal com es desprèn dels repetits pagaments a aquest mestre en concepte de "la feina feta al monastir de cartuxanas", registrats per Dalmau²⁶. Malgrat l'avançat estat de les obres, el projecte no s'arribà a realitzar degut a la mort de les dues religioses fundadores, de manera que la propietat tornà a mans dels marmessors. En aquest temps, les mínimes, que havien arribat a Barcelona

²⁴ ACA, Monacals-Hisenda, 3445, f. 99v i f. 85v, respectivament.

²⁵ ACA, Monacals-Hisenda, 3445, f. 134r. No consta la data de la mort ni de la redacció del testament. M. Carbonell, que dóna notícia d'aquesta donació, pp. 518- 519, identifica el donant amb Bartomeu Roig.

²⁶ La contractació de les obres porta data del 4 de maig de 1618.

l'any 1623 i s'havien instal·lat de manera provisional primer al monestir de Valldonzella i després al

carrer Hospital²⁷, tingueren notícia del fet, i, per mediació del bisbe Joan de Sentís, demanaren a Dalmau la cessió del convent, acció que es verificà l'any 1628²⁸.

La seva generositat arribà també al convent de carmelites descalços de Sant Josep a Mataró; segons l'historiador de l'orde, Josep Dalmau va finançar un retaule destinat a l'església d'aquest convent. Constatem, a més, les almoines adreçades a aquesta comunitat que a partir de 1615 apareixen en els seus llibres de registre. Igualment, es va fer càrrec de les despeses de construcció de l'ermita de Sant Josep al desert de Cardó, a la província de Tarragona, que pujaren a 600 ducats. I, per últim, regalà al convent de Sant Jeroni de la Vall d'Hebró un reliquiari d'argent, confeccionat per l'argenter Joaquim Campana l'any 1619, destinat a conservar una carta de Santa Teresa²⁹. A més d'aquestes donacions, tenim coneixement de la seva intervenció durant la segona etapa com a conseller, entre 1608 i 1609, en l'impuls donat a diverses obres fetes a la ciutat, com són el bastiment d'una creu de pedra

²⁷ M. Carbonell, p. 517.

²⁸ Fr. Juan de San José, f. 347.

²⁹ ACA, Monacals-Hisenda, 3446, f. 6r.

destinada a l'entrada del Portal de Mar³⁰, la construcció d'un nou edifici per acollir la seu de la taula de canvi, i l'acabament de la casa de la Fleca³¹.

Els últims anys de la seva vida, visquent ja al convent de Nra. Sra. de Gràcia amb altres religiosos, Josep Dalmau encara mantenia energies per redactar un llibre de caire devocional, amb lletanies i oracions, que conservaren durant anys els carmelites descalços³². L'octubre de 1632 va caure malalt d'unes febres, i després de patir d'un estat greu durant tres mesos, va morir el 5 de gener de 1633. Seguint la seva voluntat, va ser enterrat amb l'hàbit dels descalços a l'església provisional del convent, essent traslladat el seu cos a l'església definitiva l'any 1688³³. En el seu testament, redactat el 3 de març de 1631, atorgava la seva última gràcia a la comunitat carmelitana, nomenant aquesta hereva universal dels seus bens, que es destinaren gairebé íntegrament a l'acabament del convent de Gràcia.

Confiam que la consulta d'altres fonts, sobretot pel que fa a la documentació notarial - en relació a la qual ens manquen per estudiar una llarga llista de referències-, aportarà noves dades sobre el tema i ajudarà a engrandir i establir definitivament el camp d'actuació d'una figura tan fascinant com la de Josep Dalmau.

³⁰ Documentada per A. M. Perelló i Ferrer a la seva tesi doctoral inèdita, *L'arquitectura civil del segle XVII a Barcelona*, Barcelona 1993, pp. 539-541. Pel que sembla, Dalmau va ser acusat, juntament amb els altres consellers que havien deliberat la construcció de la creu, d'haver fet l'encàrrec directament al mestre Pere Blai, sense concurs previ. Posteriorment, van ser absolts d'aquesta acusació.

³¹ Fr. Juan de San José, f. 346.

³² Anteriorment, Dalmau ja havia intervingut en la confecció d'una obra que commemorava les celebracions portades a terme a Barcelona amb motiu de la beatificació de Santa Teresa, *Relacion de la solemnidad con que se han celebrado en la ciudad de Barcelona las fiestas a la beatificacion de la M.S. Teresa de Jesus*, publicat l'any 1615.

³³ Fr. Juan de San José, f. 353.